

editörden

“Azınlık” bir grubun ya da bir sosyal kategorinin ismi olmaktan ziyade bir *durumun* ismidir. Her toplum, mekânda ve zamanda değişken araçlar aracılığı ile kendi içinden bir azınlık yaratır. Bu dinamik bir süreçtir. Azınlık kavramının yatay ve dikey dinamikliği, kavramın evrensel tanımını imkânsızlaştırır. Zira azınlık, söz konusu toplumda çoğunluğun kendi kendisini tanımıyla ortaya çıkan bir haldir. Diğer bir deyişle belirli bir zamanda belirli bir toplum kendini ırksal aidiyet üzerinden tanımlıyor, ırksal aidiyet üzerinden ortaklık duygusu inşa ediyorsa, o toplumda azınlıklar ırksal olurlar. Başka bir tarihsel ve toplumsal bağlamda çoğunluk kendini dinsel aidiyetle özdeşleştiriyorsa, orada azınlıklar dinseldir, vs. Dolayısıyla herhangi bir toplumsal etkileşim çerçevesinde “azınlık” bulunabilmesinin tek şartı orada bir çoğunluk bulunmasıdır. Bu açıdan azınlık başat olmayan ancak hak talep edecek bilince erişmiş gruba verilen isim olarak kabul edilebilir. Hannah Arendt’in tespitinden yola çıkarak, “Azınlık” hak talep etme hakkına ulaşmış gruptur denilebilir.

“Azınlık” bir sürecin sonucu ortaya çıkan bir *hal*dir. Bu süreç çoğunlukla (her zaman değil) iki ayaklı işler. Azlaştırma (niceliksel ve şart değildir) ve Azınlıklaştırma (niteliksel ve şarttır). Bu iki sürecin, birbiriyle etkileşimli üç ayağı olduğu söylenebilir: Siyasal gündem, kamusal gündem, medyatik gündem. Bu gündemler arasında hiyerarşi belirlenemez, yani hangi gündemin hangisini tetiklediği değişkendir. Siyasal gündemde etnik temizlik ya da sürgünden, ayrımcı hukuk kurallarına kadar geniş bir yelpaze görülebilir. Politika ve onun ürünü hukuk azınlıklaştırmakla kalmaz, azınlıklaştırdıklarını sistemin çerperinde tutmaya uğraşır. Bazen de tam tersi olur. Politika ve Hukuk toplumsal gündemin azınlıklaştırdığı grupları korur. Toplumsal gündem ise algılarla ilgilidir. Ayrımcı söylemler, gündelik ırkçılık, toplumsal hayatta ve güncel hayatta ayrımcılık bu “biz”/ “onlar” algısının sonucudur. Üçüncü gündem en kolay takip edilebilen medya gündemidir. Elbette bu “dil” hem toplumsal ve siyasal gündemi tetikler hem de bu gündemlerden beslenir. Medyada nefret dili, kışkırtma, çeşitli sosyal grupları hedef gösterme, azınlıklaştırma sürecinin en önemli parçasıdır.

Alternatif Politika'nın bu sayısını işte bu teorik altyapının üstüne inşa ettik. Batı Avrupa ve Türkiye'de Azınlık sorununu farklı veçhelerinden ele alan makaleleri bir araya getirmeyi hedefledik.

Bu bağlamda uluslararası standartlar ışığında Türkiye'de azınlık meselesini ele alan Samim Akgönül, konuya kavramsal bir çerçeve getirmektedir. Uluslararası hukukta azınlık kavramlarını ele alan Akgönül, azınlıkların korunmasında üç dönem olduğunu belirterek negatif ve pozitif haklar, teritoryal ve teritoryal olmayan haklar, grup hakları ve bireysel haklar konularını analiz ederek, Türkiye'deki azınlık haklarını Lozan Antlaşması, Avrupa Konseyi sözleşmeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları çerçevesinde incelemektedir.

Süheyla Yıldız makalesinde cumhuriyet tarihinde Yahudilerin topluma entegrasyon ve cemaat kimliğini koruma stratejileri ile Yahudi kimliğinin gelişiminde önem arz eden üç farklı dönemi analiz etmektedir. Yahudilerin ilk dönemlerde asimile olarak Türklük içinde erime stratejisi uyguladığını ileri süren Yıldız, daha sonra yaşanan gayrimüslim saldırılarından duyulan hayal kırıklığı ve içe kapanma süreci ile 90'larda Yahudilerin hem eşitlik hem de tanınma arayışına girdiklerini anlatmaktadır.

Din ve Millet ana başlıklı makalesinde Elçin Aktoprak Kuzey İrlanda örneğinde bir azınlık milliyetçiliği olarak Katolikliği ele almaktadır. Aktoprak bu çalışmasında Katolik İrlandalı kimliğini, Avrupa'da din ve milliyetçiliğin birbirinin içinde eridiği bir dinsel milliyetçilik örneği olarak sunmakta ve tarihsel dinamiklerin dinsel milliyetçiliğin ortaya çıkışındaki etkisini göstermektedir.

“Aleviler ve yeni merkezileştirme politikaları” başlıklı yazısında Nil Mutluer, Alevilerin tarihsel süreçlerini, tarih boyunca maruz kaldıkları içlerindeki çoğulluğu yok sayan ve inancı tektipleştirmeye çalışan merkezileştirme politikalarını, Cemevi taleplerini, kurucu yurttaşlıkla azınlık olmak arasındaki ikircikli konumlarını ve inanca yönelik ortak talepler üzerinden yaşadıkları ayrımcılıkları, yaptığı alan çalışmalarıyla destekleyerek analiz etmektedir.

Maya Arakon'un Kürt kadınlarının kadınlık ve Kürtlük kimliği üzerinden maruz kaldıkları baskı politikalarına karşı geliştirdikleri siyasi bilinci ele aldığı ve alan çalışmalarıyla desteklediği makalesi ise, Kürt kadınlarının Cumhuriyet dönemi boyunca yaşadıkları ayrımcı politikaları, siyasallaşmalarındaki itici nedenleri, feodal bir toplum yapısı içinde erkeklerle toplumsal cinsiyette eşitlik için verdikleri mücadeleyi analiz etmektedir.

Volkan Yılmaz ve Hilal Başak Demirbaş'ın çalışması Türkiye'de eşcinsel haklarına ve TBMM'de lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin hak talep gündeminin ortaya çıkışı ve gelişimine ışık tutmaktadır. Türkiye'de yasal düzlemde LGBT haklarına yönelik yapılan çalışmaları ele alan ve bunu azınlık hakları çerçevesinde değerlendiren bu makale, hem dünyada hem de Türkiye'de adı konmamış bir azınlık olan LGBT'lerin hak taleplerini analiz etmektedir.

Aslı Bilge tarafından kaleme alınan ve bu özel sayının son makalesi olan çalışma ise Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde 1980'lerin sonunda Avrupa Topluluğu ile ilişkilerini canlandırmak isteyen Türkiye'nin Yunanistan ile başlattığı “Davos

ruhu” olarak adlandırılan yakınlaşma dönemini ayrıntısıyla ele almaktadır. Bu çerçevede hükümet tarafından yapılan ve tüm ayrıntılarıyla bilinmeyen mülkiyet hakları ile Rum azınlığın hakları da detaylı şekilde analiz edilmektedir.

Son söz olarak, “Azınlık” konulu bu özel sayının gerçekleşmesine katkı sunan bütün akademisyen arkadaşlarıma, bu sayının editörlüğüne beni layık gören sevgili meslektaşım Doç. Dr. Rasim Özgür Dönmez’e ve tüm Alternatif Politika ekibine teşekkür ederim. Elimizden geldiğince kuramsal ama aynı zamanda pratik ve aydınlatıcı bir sayı oluşturmaya çalıştık. Umarım başarılı olabilmişizdir.

Saygılarımla,

Doç. Dr. Maya Arakon

**Süleyman Şah Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü**

AS